

**Το ερωτηματολόγιο ως μεθοδολογικό εργαλείο για τη διερεύνηση του δείκτη:
«Σχέσεις μεταξύ Σχολείου – Γονέων», στο πλαίσιο της αυτοαξιολόγησης της σχολικής
μονάδας**

**The questionnaire as a methodological instrument for the research of the indicator:
“Relations between School-Parents”, in the frame of self-evaluation of the school unit**

*Δεμίρογλου Παντελής, Εκπαιδευτικός, Διευθυντής Δημ. Σχολείου Πετρούσας Δράμας, Διδάκτωρ Φιλοσοφίας-
Παιδαγωγικής, pdemiro@sch.gr*

Πασχαλίδης Νικόλαος, Εκπαιδευτικός, Διευθυντής Δημ. Σχολείου Καλλιφύτου Δράμας, nikolapash@yahoo.gr

*Demiroglou Pantelis, Educator, Headmaster of the Primary School of Petrousa in Drama, PhD in
Philosophy-Pedagogy, pdemiro@sch.gr*

*Paschalidis Nikolaos, Educator, Headmaster of the Primary School of Kallifytos in Drama,
nikolapash@yahoo.gr*

Abstract: The purpose of this paper is to present the questionnaire as a methodological instrument for the research of the indicator: “Relations between School-Parents”, in the frame of self-evaluation of the school unit. In particular, we aim at a brief presentation of the relevant bibliography, the existing institutional framework and the proposal of an indicative instrument which can be developed from the school unit for the research of the specific indicator.

Περίληψη: Το άρθρο αυτό σκοπό έχει να παρουσιάσει το ερωτηματολόγιο ως μεθοδολογικό εργαλείο για τη διερεύνηση του δείκτη «Σχέσεις μεταξύ Σχολείου – Γονέων», στο πλαίσιο της αυτοαξιολόγησης της σχολικής μονάδας. Πιο συγκεκριμένα επιδιώκεται να παρουσιαστεί συνοπτικά η σχετική βιβλιογραφία, το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο και να προταθεί ένα ενδεικτικό εργαλείο, που μπορεί να αξιοποιηθεί από τη σχολική μονάδα για τη διερεύνηση του εν λόγω δείκτη.

Λέξεις κλειδιά: αυτοαξιολόγηση, σχέσεις γονέων–σχολείου, ερωτηματολόγιο

1. Η αυτοαξιολόγηση της σχολικής μονάδας

Από τη δεκαετία του 1990 ξεκίνησε η συζήτηση για την εξασφάλιση της ποιότητας του εκπαιδευτικού, του σχολείου και του παρεχόμενου προγράμματος, η οποία, εκτός των άλλων, ανέδειξε δύο βασικά ζητήματα: α) το ζήτημα του προσδιορισμού των κριτηρίων

ποιότητας της διδασκαλίας και των παραμέτρων της, διότι συνδέθηκαν με τη σχολική επίδοση και τα μακροπρόθεσμα μαθητικά επιτεύγματα, και β) το ζήτημα της βελτίωσης της σχολικής μονάδας στο σύνολό της. Παράλληλα, τόσο στη χώρα μας όσο και διεθνώς, διαπιστώνεται η μετατόπιση του ερευνητικού ενδιαφέροντος από το ελεγκτικό στο αναπτυξιακό μοντέλο αξιολόγησης, με έμφαση στην αυτοαξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου στη σχολική μονάδα (Σολομών, 1999, Ξωχέλλης, 2006: 47).

Μολονότι δεν υπάρχει ομοφωνία στην οριοθέτηση της έννοιας της εκπαιδευτικής αξιολόγησης και της αυτοαξιολόγησης από τα μέλη της επιστημονικής κοινότητας, οι σχετικοί ορισμοί και οι περιγραφές για την αυτοαξιολόγηση της σχολικής μονάδας συγκλίνουν στα εξής: Η αυτοαξιολόγηση της σχολικής μονάδας αποτελεί το μηχανισμό και τη διαδικασία για τη συστηματική συλλογή πληροφοριών σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας της, για να αξιολογήσει τις παραμέτρους της σχολικής ζωής με σαφή κριτήρια αλλά και να χαράξει σχέδιο δράσης για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των προβλημάτων και τη βελτίωση του παρεχόμενου εκπαιδευτικού έργου (Ταρατόρη, 2009: 15-23, Καπαχτσή, 2011: 32-33). Επίσης, η αυτοαξιολόγηση της σχολικής μονάδας αποτελεί και βασικό μηχανισμό ελέγχου και βελτίωσης της διδασκαλίας και της μάθησης σε θεσμικό επίπεδο (Rudd & Davies, 2000). Η Χριστόφια-Παλάτου και η Καλογήρου αναφέρουν ότι χαρακτηριστικό της αυτοαξιολόγησης είναι πως πραγματοποιείται με πρωτοβουλία του σχολείου και ορίζουν οκτώ κατηγορίες-επίπεδα ποιότητας (standards)· μία κατηγορία εξ αυτών είναι ο βαθμός ανάμειξης (involvement)¹⁴ των γονέων (Χριστόφια-Παλάτου & Καλογήρου, 2009: 136-142)¹⁵.

Η συστηματική συλλογή πληροφοριών για τη σχολική μονάδα, η καταγραφή των δυνατών και αδύναμων στοιχείων της ώστε να αποτελέσουν τη βάση για τη διαμόρφωση ενός σχεδίου δράσης που θα συμβάλλει στη βελτίωση του αποτελέσματος του εκπαιδευτικού έργου, η ανάπτυξη του σχολείου, η αλλαγή της σχολικής κουλτούρας και των δομών του, η εισαγωγή καινοτομιών, η επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού προσωπικού και η συνειδητοποίηση των δυνατοτήτων και των αδυναμιών του, καθώς και η αυτονομία της σχολικής μονάδας είναι οι κυριότερες επιδιώξεις, οι οποίες καταγράφονται στη σχετική βιβλιογραφία και τεκμηριώνουν την αναγκαιότητα εφαρμογής της αυτοαξιολόγησης (Παπασταμάτης 2001, Privitelli & Bezzina, 2006, Γκανάκας, 2006, Καπαχτσή, 2011: 36-39).

¹⁴ Ο όρος «involvement» αποδίδεται συνήθως στα ελληνικά με τον όρο «εμπλοκή» ή «ανάμειξη». Στο συγκεκριμένο άρθρο αποφεύγεται η χρήση του όρου «εμπλοκή», γιατί στην ελληνική γλώσσα συνήθως χρησιμοποιείται με αρνητική σημασία. Βλ. και Δοδοντσάκης, 2001.

¹⁵ Αξίζει να τονιστεί ότι οι περισσότεροι δείκτες ποιότητας που διερευνώνται στο πλαίσιο της αυτοαξιολόγησης, αναδείχθηκαν από την Έρευνα για το αποτελεσματικό σχολείο, οι οποίοι διαμορφώνουν το εκπαιδευτικό έργο και εξασφαλίζουν την επιτυχία του (Good & Brophy, 1986· Shulman, 1986).

2. Οι σχέσεις μεταξύ Σχολείου - Γονέων

Μελέτες επισημαίνουν αλλά και πορίσματα ερευνών διαπιστώνουν τη σχέση της γονεϊκής ανάμειξης με την αποτελεσματικότητα του σχολείου και τη βελτίωση του εκπαιδευτικού έργου¹⁶. Παράλληλα, οι ερευνητές επισημαίνουν ότι το σχολείο πρέπει να αποβλέπει στη διαμόρφωση μίας μικροπολιτικής που να ενισχύει τη γονεϊκή ανάμειξη και να συμβάλλει στην ενημέρωση των γονέων και στην επιμόρφωση του προσωπικού (OECD, 1994, Hicks, 2010).

Μία βασική διάκριση που αφορά στις σχέσεις των γονέων με το σχολείο σχετίζεται με τα κριτήρια του πλαισίου που υφίστανται και την ποιότητά τους. Με βάση αυτά τα κριτήρια μπορούν να διακριθούν σε τυπικές και άτυπες σχέσεις. Οι τυπικές σχέσεις περιλαμβάνουν αυτές που προβλέπονται από το θεσμικό πλαίσιο, ενώ οι άτυπες σχέσεις αφορούν σε ενέργειες και πρωτοβουλίες πέρα από τη θεσμικά προβλεπόμενη επικοινωνία μεταξύ τους. Η ποιότητα της σχέσης αυτών που επικοινωνούν, επηρεάζει και το περιεχόμενο της συνεργασίας τους (Μπίκος, 2004: 30).

Οι κυριότεροι άξονες που εστίασαν οι μελέτες και οι έρευνες για τις σχέσεις του σχολείου με τους γονείς επικεντρώνονται σε θέματα που αφορούν τους τομείς της συνεργασίας τους, τους παράγοντες που επηρεάζουν τις σχέσεις τους καθώς και σε διάφορες υποδείξεις και προτροπές με την ανάδειξη πτυχών που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την επικοινωνία τους, προκειμένου να βελτιωθούν οι σχέσεις μεταξύ τους.

Πιο συγκεκριμένα, οι κυριότεροι τομείς συνεργασίας του σχολείου με τους γονείς αναφέρονται: α) στη συμμετοχή των γονέων στα όργανα λαϊκής συμμετοχής, β) στις επισκέψεις των γονέων στο σχολείο, γ) στην ενημέρωση των γονέων για την πρόοδο των παιδιών τους, για τον τρόπο βοήθειας των παιδιών τους στο σπίτι (κατ' οίκον εργασίες)¹⁷, δ) στην παρακολούθηση σχολικών δραστηριοτήτων από τους γονείς, ε) στη γνώση των κτιριακών συνθηκών και της υποδομής του σχολείου από τους γονείς καθώς και στην οικονομική τους στήριξη, στ) στη γενικότερη στήριξη του έργου των εκπαιδευτικών από τους γονείς, και ζ) στη συμμετοχή των γονέων σε εκδηλώσεις και διδακτικές δραστηριότητες (Λιοντάκη, 1999, Δοδοντσάκης, 2001, Δεμίρογλου, 2005).

Οι έρευνες που επιχειρούν να εξηγήσουν ή να ερμηνεύσουν τις θετικές ή αρνητικές σχέσεις μεταξύ σχολείου και γονέων διακρίνουν τους παράγοντες από την οπτική των εμπλεκόμενων. Έτσι, οι παράγοντες που επηρεάζουν τις σχέσεις γονέων και σχολείου από τη σκοπιά των γονέων κυρίως είναι: α) τα ατομικά χαρακτηριστικά τους, το μέγεθος και

¹⁶ Από τη δεκαετία του 1960 η Έρευνα στις αγγλοσαξωνικές χώρες ανέδειξε και θεμελίωσε την άποψη ότι η επίδοση των μαθητών εξαρτάται από μεταβλητές εκτός σχολείου. Αποτελεί πλέον κοινό τόπο πως η βελτίωση των σχέσεων οικογένειας, σχολείου και κοινότητας είναι σημαντικός παράγοντας για τη μαθητική επίδοση και αποτελεί δείκτη αποτελεσματικότητας και ποιότητας του σχολείου και του εκπαιδευτικού έργου (Mitchell, 1989: 93, Creemers, Peters & Reynolds, 1989, Reynolds & Cuttance, 1992, OECD, 1994: 108-109).

¹⁷ Για την αναγκαιότητα ενημέρωσης και επικοινωνίας γονέων και εκπαιδευτικών σχετικά με το θέμα των κατ' οίκον εργασιών βλ. Χατζηδήμου, 1995, Χατζηδήμου, Στραβάκου & Κουγιουρούκη, 2007.

σύνθεση της οικογένειας, η απασχόληση κλπ., β) η γνώση του πλαισίου λειτουργίας του σχολείου, γ) οι αντιλήψεις τους για την εκπαίδευση και για το ρόλο του σχολείου, δ) οι απόψεις, οι στάσεις και οι δράσεις σχετικά με τη συνεισφορά τους στη μάθηση των παιδιών τους, ε) οι αντιλήψεις τους για τους εκπαιδευτικούς και το ρόλο τους, στ) η ψυχολογική τους διάθεση (ενδοιασμοί και αναστολές). Οι κυριότεροι παράγοντες που επηρεάζουν τις σχέσεις γονέων και σχολείου από τη σκοπιά των εκπαιδευτικών είναι: α) τα ατομικά χαρακτηριστικά τους, η υπηρεσιακή τους κατάσταση, η ειδικότητα, η βαθμίδα εκπαίδευσης, η κατάρτιση και η ενημέρωση για τις σχέσεις γονέων-σχολείου κλπ., β) η γνώση του πλαισίου λειτουργίας του σχολείου, γ) οι αντιλήψεις τους για την εκπαίδευση και για το ρόλο του σχολείου, δ) οι στάσεις τους για το εκπαιδευτικό σύστημα, το σχολείο, την εκπαίδευση και την άσκηση του εκπαιδευτικού τους έργου, ε) οι αντιλήψεις τους για τους γονείς και το ρόλο τους, και στ) ο φόβος εκχώρησης δικαιωμάτων για θέματα της σχολικής ζωής στους γονείς (Hoover-Dempsey & Sandler, 1995, 1997, Λιοντάκη, 1999, Δοδοντσάκης, 2001).

Οι μελέτες που αναφέρονται στη βελτίωση των σχέσεων των εκπαιδευτικών με τους γονείς μπορούν λειτουργικά να ταξινομηθούν σε κατηγορίες που αφορούν τους γονείς, τους εκπαιδευτικούς, σε πτυχές που αφορούν και τους δύο και το σχολείο γενικότερα.

Σε ό,τι αφορά τους γονείς θα πρέπει να πεισθούν ότι η παρουσία τους στο σχολείο και σε θέματα σχολικής ζωής είναι αναγκαία και επιθυμητή, αλλά και ότι οι συχνές επισκέψεις τους στο σχολείο συμβάλλει στη μάθηση των παιδιών και επηρεάζει τη συμπεριφορά τους στο σχολείο. Αναφορικά με τους εκπαιδευτικούς τονίζεται στη βιβλιογραφία η ανάγκη κατάρτισής τους σε θέματα σχέσεων του σχολείου με τους γονείς και ιδιαίτερα οι γνώσεις τους για τη διαχείριση γονέων που είναι αρνητικά προκατειλημμένοι ή εριστικοί. Επίσης αναφέρεται η συστηματική ενημέρωση των γονέων σχετικά με τον τρόπο που μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά τους στο σπίτι, τον τρόπο που εργάζονται στο σχολείο, με ποιο τρόπο θα αξιοποιούν τα σχολικά εγχειρίδια, για την πρόοδο των μαθητών, για τη συμπεριφορά τους στο σχολείο κλπ.

Σε ορισμένες μελέτες τονίζεται πως οι εκπαιδευτικοί πρέπει να λαμβάνουν υπόψη ότι: α) η συνεργασία αυτή πραγματοποιείται σε δημοκρατικό πλαίσιο, β) ορισμένοι γονείς δεν έχουν διαθέσιμο χρόνο για την επικοινωνία τους με το σχολείο, γ) ορισμένοι γονείς αντιμετωπίζουν δυσκολίες στο να βοηθήσουν τα παιδιά τους, δ) οι γονείς δεν έχουν πάντα θετική στάση για το σχολείο, και ε) η σχέση γονέων και σχολείου δεν εξαντλείται στο πλαίσιο των θεσμικών δικαιωμάτων, δηλαδή στη συμμετοχή των γονέων στα όργανα λαϊκής συμμετοχής.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχουν οι πτυχές που αφορούν τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς. Επισημαίνεται ότι θα πρέπει να αναγνωριστεί από γονείς και εκπαιδευτικούς ότι ο ρόλος των γονέων δεν διαδραματίζεται μόνο στο πλαίσιο των τυπικών σχέσεων, να αποσαφηνίζονται τα όρια των αρμοδιοτήτων του καθενός, να διαθέσουν εκπαιδευτικοί και γονείς χρόνο για την επικοινωνία τους και κυρίως να υπάρχει αμφίδρομη ενημέρωση (για παράδειγμα οι εκπαιδευτικοί να ενημερώνουν τους γονείς στα θέματα που

προαναφέρθηκαν αλλά και οι γονείς να παρέχουν στοιχεία, όπως αυτά που αφορούν το ιστορικό του μαθητή, τον τρόπο που διαβάζει στο σπίτι κλπ., που θα βοηθήσουν τον εκπαιδευτικό στην καλύτερη άσκηση του εκπαιδευτικού του έργου) και να συνειδητοποιήσουν εκπαιδευτικοί και γονείς ότι υπηρετούν κοινούς στόχους.

Από τη σκοπιά του σχολείου, η σύνταξη ενός ετήσιου προγραμματισμού συναντήσεων και ενημέρωσης, σε συνεργασία του Συλλόγου Διδασκόντων με το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων και η παραδοχή ότι η «εκπαίδευση γονέων» αποτελεί μέρος του εκπαιδευτικού έργου αποτελούν ορισμένες προτάσεις που επισημαίνονται στη σχετική βιβλιογραφία (ενδεικτικά βλ. Λιοντάκη, 1999, Γκλιάου-Χριστοδούλου, 2005).

Σε μελέτες και σε εγκύκλιες διατάξεις τελευταία επισημαίνεται «το άνοιγμα» του σχολείου στην κοινωνία. Μολονότι το περιεχόμενό του δεν έχει οριοθετηθεί συστηματικά¹⁸, διαμορφώνονται νέες προοπτικές στις σχέσεις του σχολείου με την οικογένεια και την τοπική κοινότητα (Calfee, Wittwer & Meredith, 1998, Θωίδης, 2004).

3. Το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο για την αυτοαξιολόγηση και τις σχέσεις μεταξύ Σχολείου-Γονέων

Σχετικά με το θεσμικό πλαίσιο εκδόθηκαν νόμοι, προεδρικά διατάγματα, υπουργικές αποφάσεις και εγκύκλιοι, που αναφέρονται στην αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου, στην πιλοτική εφαρμογή της αυτοαξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου της σχολικής μονάδας και στη συμμετοχή των γονέων στη σχολική ζωή. Συνοπτικά το θεσμικό πλαίσιο έχει ως εξής:

- Ο Νόμος 1566/85 εστιάζει στην αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και ακόμη προβλέπει τη συμμετοχή των γονέων στα όργανα λαϊκής συμμετοχής, στο πλαίσιο του εκδημοκρατισμού της εκπαίδευσης. Προβλέπει δε, την έκδοση Προεδρικών Διαταγμάτων, τα οποία θα καθορίζουν τις σχετικές διαδικασίες του θέματος. Πιο συγκεκριμένα, στο Π.Δ.140/1998 αλλά και στο Π.Δ. 320/1993, ορίζεται τι είναι η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου.
- Με το Νόμο 2043/92, ορίζεται ότι υπεύθυνοι για την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης είναι οι διευθυντές, οι υποδιευθυντές και οι προϊστάμενοι των σχολείων.
- Στη συνέχεια, η Υπουργική Απόφαση Δ2/1938/27/2/1998 προσδιορίζει την έννοια και το σκοπό της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου και των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

¹⁸ Η συγκεκριμένη πτυχή αποτελεί μέρος του δείκτη που υπάγεται στον τομέα «Κλίμα και Σχέσεις στο Σχολείο», στο πλαίσιο της αυτοαξιολόγησης, όπως προβλέπεται στον τόμο Ι, Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού έργου στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση του ΙΕΠ. Δεν αναλύεται περαιτέρω, γιατί υπερβαίνει τους στόχους της παρούσας μελέτης. Περισσότερα για την επίτευξη του στόχου, για τα επίπεδα διερεύνησης και για την κατεύθυνση του ανοίγματος βλ. Δεμίρογλου, 2010-2011: 50-51.

- Ο Νόμος 2986/2002 αναφέρεται στην αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και των εκπαιδευτικών και επιχειρείται η αξιολόγηση όλων των συντελεστών της εκπαίδευσης. Γίνεται αναφορά στις διαδικασίες της αναβάθμισης της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης μέσω της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου.
- Η Υπουργική Απόφαση Γ1/37100/31-03-2010 «Αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και των εκπαιδευτικών». Σύμφωνα με αυτήν προετοιμάζεται η εφαρμογή του πιλοτικού προγράμματος της ΑΕΕ σε Σχολικές Μονάδες μέσα από διαδικασίες προγραμματισμού, εκτίμησης γενικής εικόνας της σχολικής μονάδας, διαμόρφωσης και υλοποίησης σχεδίων δράσης με στόχο την ανάπτυξη και βελτίωση του παρεχόμενου έργου των εκπαιδευτικών της σχολικής μονάδας.
- Το άρθρο 32, του Νόμου 3848/2010 καθορίζει τη διαδικασία του προγραμματισμού και τις διαδικασίες της αυτοαξιολόγησης.
- Στην Υπουργική Απόφαση 30972/Γ1/15-3-2013 καθορίζεται ο σκοπός, το πλαίσιο και οι διαδικασίες αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου (ΑΕΕ) στη σχολική μονάδα σε υποχρεωτική βάση από το σχολικό έτος 2013-14. Αναφέρεται επίσης, η ύπαρξη του Παρατηρητηρίου της ΑΕΕ που έχει ως σκοπό την υποστήριξη της βιωσιμότητας και της καλής λειτουργίας του θεσμού της αυτοαξιολόγησης.
- Η Εγκύκλιος Γ1/190089/10-12-2013 αναφέρεται στην υποχρεωτική εφαρμογή των διαδικασιών της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου της σχολικής μονάδας.

4. Το μεθοδολογικό εργαλείο (ερωτηματολόγιο) για τη διερεύνηση του δείκτη «Σχέσεις μεταξύ Σχολείου – Γονέων»: Σκέψεις και προτάσεις για την εφαρμογή του

Το ερωτηματολόγιο που προτείνεται (βλ. Παράρτημα) έγινε με βάση τη σχετική βιβλιογραφία και εφαρμόστηκε σε σχολείο αγροτικής περιοχής στο πλαίσιο του πιλοτικού προγράμματος: «Αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου της σχολικής μονάδας και διαδικασία της αυτοαξιολόγησης». Τα ερωτηματολόγια απευθύνονταν στους γονείς και, όταν δόθηκαν, συνοδεύονταν από μία επιστολή.

Επισημαίνεται ότι η διερεύνηση είχε πραγματοποιηθεί με το συνδυασμό ποιοτικής και ποσοτικής μεθόδευσης συλλογής των δεδομένων. Πιο συγκεκριμένα, προκειμένου να διασφαλιστεί η εσωτερική εγκυρότητα (internal validity) της έρευνας, αξιοποιήθηκαν όλες οι προσφερόμενες τεχνικές και πηγές μίας πολυμεθοδικής προσέγγισης, όπως ο

συνδυασμός συλλογής δεδομένων από το ερωτηματολόγιο, τις συνεντεύξεις από γονείς σε διαφορετικό χρονικό διάστημα και από στοιχεία του σχολικού αρχείου¹⁹.

Το προτεινόμενο ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει είκοσι έξι ερωτήσεις. Το πρώτο μέρος των ερωτήσεων αναφέρεται σε ερωτήσεις σχετικά με τα ατομικά χαρακτηριστικά των υποκειμένων της έρευνας. Ειδικότερα περιλαμβάνει ερωτήσεις σχετικά με το φύλο, την ηλικία, τον αριθμό των παιδιών της οικογένειας, τον αριθμό των παιδιών που φοιτούν στο δημοτικό σχολείο, το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα και της μητέρας (ή κηδεμόνα αν απαιτείται), την εργασία του πατέρα και της μητέρας και το ωράριο απασχόλησής τους.

Το δεύτερο μέρος των ερωτήσεων περιλαμβάνει ερωτήσεις έξι θεματικών. Η πρώτη θεματική των ερωτήσεων αναφέρεται στον αριθμό των οργανωμένων συναντήσεων μεταξύ εκπαιδευτικών-γονέων, στην ικανοποίησή τους από αυτές και στο βαθμό που οι ίδιοι οι γονείς συμμετέχουν στις οργανωμένες συναντήσεις εκπαιδευτικών-γονέων. Οι ερωτήσεις της δεύτερης θεματικής σχετίζονται με την ενημέρωσή τους. Διερευνώνται οι τρόποι ενημέρωσης από το σχολείο και τους εκπαιδευτικούς και οι επιθυμίες των γονέων για τον τρόπο ενημέρωσης που επιθυμούν. Στην τρίτη θεματική, που αναφέρεται στις επισκέψεις των γονέων στο σχολείο, εξετάζεται η συχνότητα αυτών των επισκέψεων και αν γίνεται με δική τους πρωτοβουλία ή πρωτοβουλία του σχολείου. Στην τέταρτη θεματική διερευνάται η επικοινωνία. Οι ερωτήσεις εστιάζουν στη συχνότητα της επικοινωνίας και στους λόγους που επισκέπτονται οι γονείς το σχολείο, με τη διερεύνηση πτυχών της αμφίδρομης επικοινωνίας τους. Επίσης εξετάζονται η ικανοποίηση των γονέων από την αμφίδρομη ενημέρωση, την επικοινωνία με τους εκπαιδευτικούς, τη διεύθυνση του σχολείου και το σύλλογο γονέων και κηδεμόνων, καθώς και η έλλειψη χρόνου από την πλευρά των γονέων ως παράγοντα που παρεμποδίζει την επικοινωνία με τους εκπαιδευτικούς. Στην πέμπτη θεματική οι ερωτήσεις αναφέρονται στην αποτίμηση της υφιστάμενης κατάστασης σε θέματα επικοινωνίας, ενημέρωσης και οργανωμένων συναντήσεων. Η έκτη θεματική με τις δύο ανοιχτού τύπου ερωτήσεις, στο τέλος του ερωτηματολογίου, σχετίζεται: α) με την καταγραφή των απόψεων των γονέων για τις σχέσεις τους με το σχολείο και τους εκπαιδευτικούς, και β) με προτάσεις των γονέων για κοινές πρωτοβουλίες και εκδηλώσεις με το σύλλογο γονέων και κηδεμόνων, οι οποίες θα συμβάλλουν στη βελτίωση των σχέσεων σχολείου-γονέων.

¹⁹Ορισμένες διαπιστώσεις από τη συγκεκριμένη έρευνα σχετίζονταν με τα περιθώρια βελτίωσης που υπήρχαν στη συχνότητα των επισκέψεων, με την επιθυμία των γονέων για την πραγματοποίηση συναντήσεων σε προσωπικό επίπεδο, με το έκδηλο ενδιαφέρον τους να ενημερωθούν για τη σχολική επίδοση (γνωσιοκεντρική θεώρηση) και τη συμπεριφορά των παιδιών τους, καθώς και την αδυναμία ορισμένων γονέων να παρευρίσκονται στις συναντήσεις. Τα κυριότερα συμπεράσματα της έρευνας μπορούν να συνοψιστούν στην έμφαση που πρέπει να δοθεί στην ενημέρωση των γονέων, με τη συγκρότηση ενός συστηματικού προγράμματος ενημέρωσης, στη δημιουργία Σχολής Γονέων και στη διαμόρφωση των συνθηκών που ευνοούν τις συναντήσεις αυτές. Από τα δεδομένα της έρευνας αναδείχθηκε ο σημαντικός ρόλος της αμφίδρομης ροής πληροφοριών μεταξύ γονέων και εκπαιδευτικών. Περισσότερα βλ. στο Δεμίρογλου & Πασχαλίδης, 2013. Για τα μειονεκτήματα και πλεονεκτήματα του ερωτηματολογίου και της συνέντευξης βλ. σχετικά Cohen & Manion, 1994, Κελπανίδης, 1999, Fontana & Frey, 2000.

Κλείνοντας, επισημαίνεται ότι η παρούσα πρόταση για την αξιοποίηση του ερωτηματολογίου θα πρέπει να προσαρμοστεί στις ιδιαίτερες συνθήκες λειτουργίας της κάθε σχολικής μονάδας. Θα πρέπει, δηλαδή, να ληφθούν υπόψη το κοινωνικο-πολιτισμικό πλαίσιο του σχολείου και οι υφιστάμενες δομές λειτουργίας του, ώστε να γίνουν οι σχετικές τροποποιήσεις/αλλαγές του ερωτηματολογίου.

Βιβλιογραφία

Α. Ελληνόγλωσση – Ξένη ελληνόγλωσση

- Cohen, L. και L. Manion (1994). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας* / μτφρ. Χ. Μητσοπούλου και Μ. Φιλοπούλου. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Γκανάκας, Ι. (2006). *Η Αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου από τη σκοπιά διευθυντών σχολικών μονάδων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης*. Διδακτορική Διατριβή. Θεσσαλονίκη: Τομέας Παιδαγωγικής – Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ..
- Γκλιάου-Χριστοδούλου, Ν. (2005). Η ανάγκη επιμόρφωσης εκπαιδευτικών στην κατεύθυνση ανάπτυξης αποτελεσματικής συνεργασίας σχολείου-οικογένειας. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 10, 74-83.
- Δεμίρογλου, Π. (2005). *Η λειτουργία του Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου στη χώρα μας: θεωρητική και εμπειρική προσέγγιση*. Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη.
- Δεμίρογλου, Π. (2010-2011). Οι ερευνητικές προσεγγίσεις για τα Ολοήμερα Δημοτικά Σχολεία στην Ελλάδα – Οι προοπτικές της Έρευνας, *Κίνητρο*, 11, 41-54.
- Δεμίρογλου, Π. & Πασχαλίδης, Ν. (2013). Ερευνητικά δεδομένα από τη διερεύνηση του δείκτη “Σχέσεις μεταξύ Σχολείου – Γονέων” στο πλαίσιο της εφαρμογής του πιλοτικού προγράμματος “Αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου της σχολικής μονάδας και διαδικασία της αυτοαξιολόγησης”: Η περίπτωση ενός σχολείου αγροτικής περιοχής, *Κίνητρο*, 12, 93-108.
- Δοδοντσάκης, Γ. (2001). *Κοινή πορεία στην Εκπαίδευση: Μια άλλη στρατηγική*. Αθήνα: Δάρδανος.
- Θωίδης, Ι. (2004). Ολοήμερο: ένα σχολείο “ανοιχτό” προς τα μέσα και προς τα έξω. *Μακεδόν*, 12, 35-43.
- Καπαχτσή, Β. (2011). *Η Αυτοαξιολόγηση της Σχολικής Μονάδας: Μια αναπτυξιακή διαδικασία*. Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη.
- Κελπανίδης, Μ. (1999). *Μεθοδολογία της Παιδαγωγικής Έρευνας με στοιχεία Στατιστικής*. Θεσσαλονίκη: Κώδικας.
- Λιοντάκη, Α. (1999). *Σχέσεις σχολείου-οικογένειας: Σχολείο και οικογένεια – Δύο συμβατοί χώροι*. Μεταπτυχιακή εργασία. Μεταπτυχιακή εργασία. Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης – Σχολή Επιστημών Αγωγής του Πανεπιστημίου Κρήτης. Ρέθυμνο.

- Μπίκος, Κ. (2004). *Αλληλεπίδραση και κοινωνικές σχέσεις στη σχολική τάξη*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ξωχέλλης, Π. (2006). Η αξιολόγηση του έργου του εκπαιδευτικού. *Συγκριτική και Διεθνής Εκπαιδευτική Επιθεώρηση*, 7, 42-59.
- Παπασταμάτης, Α. (2001). Η αξιολόγηση του έργου των εκπαιδευτικών. *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, 31, 37-63.
- Σολομών, Ι. επιμ. (1999). *Εσωτερική Αξιολόγηση και Προγραμματισμός του Εκπαιδευτικού Έργου στη Σχολική Μονάδα*. ΥΠ.Ε.Π.Θ.- Π.Ι. / Τμήμα Αξιολόγησης.
- Ταρατόρη, Ε. (2009). *Σχολική αξιολόγηση: Αξιολόγηση της σχολικής μονάδας, του εκπαιδευτικού και της επίδοσης του μαθητή*. Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη.
- Χατζηδήμου, Δ. (1995). *Οι κατ' οίκον εργασίες των μαθητών: Μια ερευνητική προσέγγιση*. Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη.
- Χατζηδήμου, Δ. / Στραβάκου, Π. & Κουγιουρούκη, Μ. (2007). *Οι κατ' οίκον εργασίες μέσα από την ανίχνευση της ελληνικής και διεθνούς εμπειρίας: Ένα πολυδιάστατο παιδαγωγικό ζήτημα*. Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη.
- Χριστόφια-Παλάτου, Μ. & Καλογήρου, Π. (2009). Αξιολόγηση της Σχολικής Μονάδας. Το άρθρο παρουσιάστηκε στο Συνέδριο ΚΕΕΑ «Εκπαιδευτική Έρευνα και Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών στην Κύπρο», Κύπρος, 135-146, στο [http://www.pi.ac.cy/pi/files/keea/synedria/synedrio_pi_pdf_tel/14_Xristofia_Kalогirou.pdf](http://www.pi.ac.cy/pi/files/keea/synedria/synedrio_pi_pdf_tel/14_Xristofia_Kalोगirou.pdf).

B. Ξενόγλωσση

- Calfee, C. / Wittwer, F. & Meredith, M. (1998). *Building a Full-Service School: A Step-by-Step Guide*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Creemers, B. / Peters, T. & Reynolds, D. eds (1989). *School effectiveness and school Improvement*. Amsterdam/Lisse: Swets and Zeitlinger B.V..
- Fontana, A. & Frey, J. (2000²). The Interview: From Structured Questions to Negotiated Text. In N. Denzin & Y. Lincoln (eds), *Handbook of Qualitative Research*. London: Sage Publications, Inc., 645-672.
- Good, T. & Brophy, J. (1986). School Effect. In M. Wittrock (ed). *Handbook of research on Teaching*. London: MacMillan, 570-602.
- Hicks, C. (2010). *Title I Parental Involvement: A Self-Evaluation Tool for New Jersey Schools*. The New Jersey State Parent Information & Resource Center. New Jersey: Prevent Child Abuse, in www.preventchildabuse.nj.org.
- Hoover-Dempsey, V. & Sandler, H. (1995). Parental involvement in children's education: Why does it make a difference?. *Teachers College Record*, 97 (2), 310-331.
- Hoover-Dempsey, V. & Sandler, H. (1997). Why do parents become involved in their children's education?. *Review of Educational Research*, 67 (1), 3-42.

- Mitchell, G. (1989). Community Education and Schools: A commentary. In R. Glatter (ed), *Educational institutions and their environments: Managing the boundaries*. Philadelphia: Open University Press, 93-102.
- OECD (1994). *Quality in Teaching*. Paris: OECD – Centre for Educational Research and Innovation.
- Privatelli, R. & Bezzina, Ch. (2006). School-based self-evaluation: an introductory study from Malta. Paper presented at the CCEAM Conference “Recreating Linkages between Theory and Praxis in Educational Leadership, 12-17 October 2006. Nicosia, Cyprus.
- Reynolds, D. & Cuttance, P. eds (1992). *School effectiveness: research, policy and practice*. London and NY: Cassell.
- Rudd, P. & Davies, D. (2000). Evaluating School Self-Evaluation. Paper presented at the British Educational Research Association Conference, Cardiff University, 7-10 September, in <http://www.leeds.ac.uk/educol/documents/00001641.htm>.
- Shulman, L. (1986). Paradigms and research programs in the study of teaching: A contemporary perspective. In M. Wittrock (ed). *Handbook of research on Teaching*. London: MacMillan, 3-36.

Γ. Νόμοι – Διατάγματα- Υπουργικές Αποφάσεις - Εγκύκλιοι

- Εγκύκλιος Γ1/190089/10-12-2013, Εφαρμογή του θεσμού της Αξιολόγησης του Εκπαιδευτικού Έργου της σχολικής μονάδας κατά το σχολικό έτος 2013-2014 – Διαδικασίες
- Νόμος 1566/1985, Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις.
- Νόμος 2043/1992, Εποπτεία και διοίκηση της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις.
- Νόμος 2986/2002, Οργάνωση των περιφερειακών υπηρεσιών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και των εκπαιδευτικών, επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις.
- Νόμος 3848/2010, Αναβάθμιση του ρόλου του εκπαιδευτικού – καθιέρωση κανόνων αξιολόγησης και αξιοκρατίας στην εκπαίδευση και λοιπές διατάξεις.
- Προεδρικό Διάταγμα 320/1993, Αξιολόγηση του έργου των εκπαιδευτικών και του εκπαιδευτικού έργου στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση.
- Προεδρικό Διάταγμα 140/1998, Όροι και διαδικασία της μονιμοποίησης των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και υπηρεσιακής εξέλιξης αυτών, παρεχόμενες εγγυήσεις στους αξιολογούμενους και διαδικασία οριστικοποίησης των εκθέσεων αξιολόγησης.
- Υπουργική Απόφαση Δ2/1938/27/2/1998, Αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και των εκπαιδευτικών.
- Υπουργική Απόφαση Γ1/37100/31-03-2010, Αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και των εκπαιδευτικών.

Υπουργική Απόφαση 15/03/2013, Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου της Σχολικής
Μονάδας – Διαδικασία Αυτοαξιολόγησης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1) Φύλο:

α) άνδρας β) γυναίκα

2) Ηλικία (έτη):

α) μέχρι 25 β) 26-30 γ) 31-35 δ) 36-40 ε) 41-45
στ) από 46 και πάνω

3. Πόσα παιδιά έχετε;

4. Πόσα από τα παιδιά σας φοιτούν στο Δημοτικό Σχολείο;

5. Μορφωτικό επίπεδο πατέρα (μία επιλογή):

Δημοτικό Γυμνάσιο Λύκειο ή εξατάξιο Γυμνάσιο
Ανώτερη Σχολή Ανώτατη Σχολή

6. Μορφωτικό επίπεδο μητέρας (μία επιλογή):

Δημοτικό Γυμνάσιο Λύκειο ή εξατάξιο Γυμνάσιο
Ανώτερη Σχολή Ανώτατη Σχολή

7. Ο πατέρας εργάζεται;

α) Ναι β) Όχι

8. Η μητέρα εργάζεται;

α) Ναι β) Όχι

9. Ωράριο απασχόλησης πατέρα:

(μία επιλογή)

Πρωινό

Απογευματινό

Πρωινό και απογευματινό

Μη σταθερό ωράριο απασχόλησης

Κάποιο άλλο ωράριο; Ποιο; _____

10. Ωράριο απασχόλησης μητέρας:

(μία επιλογή)

Πρωινό

Απογευματινό

Πρωινό και απογευματινό

Μη σταθερό ωράριο απασχόλησης

Κάποιο άλλο ωράριο; Ποιο; _____

11. Πόσες οργανωμένες συναντήσεις εκπαιδευτικών-γονέων γίνονται ετησίως;

(μία επιλογή)

α) Λιγότερες από 3

β) 3-5

γ) περισσότερες από 5

12. Είστε ικανοποιημένος/η από τη συχνότητα αυτών των συναντήσεων;

α) Ναι

β) Όχι

13. Κατά πόσο συμμετέχετε στις οργανωμένες συναντήσεις εκπαιδευτικών-γονέων;

(μία επιλογή)

Πάρα πολύ	Πολύ	Πολύ λίγο	Καθόλου
☐	☐	☐	☐

14. Με ποιον τρόπο ή τρόπους ενημερώνεστε από το σχολείο και τους εκπαιδευτικούς;

(μία ή περισσότερες επιλογές)

Με επιστολή

Με τηλέφωνο

Με συνάντηση

Μέσω διαδικτύου

Αν ενημερώνεστε με κάποιον άλλο τρόπο, αναφέρετε ποιον:

15. Με ποιον τρόπο θα επιθυμούσατε να ενημερώνεστε από το σχολείο και τους εκπαιδευτικούς;

(μία ή περισσότερες επιλογές)

Με επιστολή

Με τηλέφωνο

Με συνάντηση

Μέσω διαδικτύου

Με κάποιον άλλο τρόπο Αναφέρετε με ποιον:

16. Επισκεφθήκατε φέτος το σχολείο για να συζητήσετε με τους εκπαιδευτικούς;

α) Ναι

β) Όχι

17. Πόσες φορές επισκεφθήκατε φέτος το σχολείο για να συζητήσετε με τους εκπαιδευτικούς;

18. Πόσες φορές επισκεφθήκατε φέτος το σχολείο ύστερα από πρόσκληση του σχολείου;

19. Πόσες φορές επισκεφθήκατε φέτος το σχολείο με δική σας πρωτοβουλία;

20. Πόσο συχνά επικοινωνείτε με τους εκπαιδευτικούς;

(μία επιλογή)

α) κάθε βδομάδα β) κάθε μήνα γ) κάθε τρίμηνο δ) σπάνια

21. Τσεκάρετε για ποιο λόγο από τους παρακάτω επισκεφθήκατε φέτος το σχολείο (μία ή περισσότερες επιλογές):

α)	Για να πάρω μόνο ελέγχους	☐
β)	Για να ρωτήσω σχετικά με τη σχολική επίδοση του παιδιού	☐
γ)	Για να ρωτήσω σχετικά με τη συμπεριφορά του παιδιού	☐
δ)	Για να μάθω πώς θα βοηθήσω το παιδί στα μαθήματά του	☐
ε)	Για να μάθω σχετικά με κάποιο πρόβλημα που δημιουργήθηκε	☐
στ)	Για να μάθω κάποια θέματα που αφορούν γενικά την ανάπτυξη των παιδιών	☐
ζ)	Για να ενημερώσω τον εκπαιδευτικό σχετικά με τον τρόπο που διαβάζει το παιδί στο σπίτι	☐
η)	Για να ενημερώσω τον εκπαιδευτικό για κάποιο πρόβλημα που διαπιστώνω στο σπίτι	☐
θ)	Για να παρακολουθήσω δραστηριότητες του σχολείου	☐
ι)	Για να συμμετέχω ενεργά στις δραστηριότητες του σχολείου, προσφέροντας τη βοήθειά μου	☐
ια)	Για να ενημερωθώ σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας του σχολείου	☐
ιβ)	Για κάποιους άλλους λόγους; Ποιους;	☐

22. Σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένος/η:
 (μία επιλογή σε κάθε πρόταση)

		Πάρα πολύ	Πολύ	Πολύ λίγο	Καθόλου
α)	από την επικοινωνία σας με τους εκπαιδευτικούς				
β)	από την επικοινωνία σας με τη διεύθυνση του σχολείου				
γ)	από την ενημέρωσή σας από τους εκπαιδευτικούς				
δ)	από την ενημέρωσή σας από τη διεύθυνση του σχολείου				
ε)	από την ενημέρωση που παρέχετε εσείς στους εκπαιδευτικούς σε ζητήματα που αφορούν το παιδί				
στ)	από την ενημέρωση που παρέχετε εσείς στη διεύθυνση του σχολείου σε ζητήματα που αφορούν το παιδί				
ζ)	από τη συμμετοχή σας (προσφορά βοήθειας) στις δραστηριότητες του σχολείου				
η)	από την ενημέρωση που σας παρέχει ο Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων				

23. Με βάση την εμπειρία και την επικοινωνία που έχετε με τους εκπαιδευτικούς του Σχολείου δηλώστε κατά πόσο:
 (μία επιλογή σε κάθε πρόταση)

		Πάρα πολύ	Πολύ	Πολύ λίγο	Καθόλου
α)	σας παρέχεται η δυνατότητα επικοινωνίας με το σχολείο τόσο σε προγραμματισμένες συναντήσεις όσο και σε άλλες περιπτώσεις όταν συντρέχει λόγος				
β)	ενημερώνεστε τακτικά για τον τρόπο που εργάζεται το παιδί στο σχολείο				
γ)	ενημερώνεστε τακτικά για τις επιδόσεις του παιδιού				
δ)	ενημερώνεστε τακτικά για την πρόοδο του παιδιού				
ε)	οι πληροφορίες που παρέχονται από τους εκπαιδευτικούς στις συναντήσεις με τους γονείς απαντούν στα ερωτήματα των γονέων				
στ)	οι προγραμματισμένες συναντήσεις σχολείου/εκπαιδευτικών και γονέων είναι				

	προσεκτικά οργανωμένες				
ζ)	αισθάνεστε άνετα και φιλικά, όποτε επισκέπτεστε το σχολείο, για να ρωτήσετε για την πρόοδο του παιδιού				
η)	σας διευκολύνουν οι ώρες που καθορίζονται για τις οργανωμένες συναντήσεις εκπαιδευτικών-γονέων από το σχολείο				
θ)	εσείς ενημερώνετε τακτικά τον εκπαιδευτικό της τάξης σε θέματα που αφορούν το παιδί				

24. Κατά πόσο η έλλειψη χρόνου από την πλευρά σας παρεμποδίζει την επικοινωνία με τους εκπαιδευτικούς;

Πάρα πολύ	Πολύ	Πολύ λίγο	Καθόλου

25. Πώς θα περιγράφατε και θα χαρακτηρίζατε συνολικά τις σχέσεις σας με το Σχολείο και τους εκπαιδευτικούς;

26. Προτείνετε ορισμένες κοινές πρωτοβουλίες και εκδηλώσεις του Σχολείου με το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων, οι οποίες θα συμβάλλουν στη βελτίωση των σχέσεων σχολείου-γονέων: